

BYGNAÐUR OG OGNARVIÐURSKIFTI Á ELORKUØKINUM Í FØROYUM

Projektbólkur

Limir í Projektbólki 2:

Jákup Suni Lauritsen	SEV
Hákun Djurhuus	SEV
Bogi Bendtsen	SEV
Ari Johanneson	Jarðfeingi
Sørin Pram Sørensen	Vinnumálaráðið

Samskipari

Pól E. Egholm	Vinnumálaráðið
---------------	----------------

Innihaldsyvirlit

1. Inngangur	4
1.1 Niðurstøður og tilmæli	4
2. Verandi karmar á elorkuøkinum	6
3. Felagsformur	7
4. Eigaraviðurskifti	11
4.1 Yvirtøka av ognarrættinum til SEV	11
4.2 Kommunurnar eiga SEV	12
5. Sundurskiljing millum framleiðslu og net	13
5.1 Endurskoðan av bygnaðinum hjá SEV	13
5.2 Skilnaður av net og framleiðslu	16
6. Bygnaðurin á myndugleikaøkinum	17

Fylgiskjøl:

1. Notat frá SEV um verandi karmar á elorkuøkinum
2. Elveitingarlógin
3. Viðtøkur hjá SEV
4. Arbeiðsskjal um ymisk viðurskifti í sambandi við eina møguliga umskipan av SEV
5. Brot úr "Heildarættlan á elorkuøkinum í Føroyum"
6. Notat frá umboðunum fyri landsstýrið – Yvirtøka av ognarrættinum til SEV
7. Notat frá SEV um bygnaðin – skilnaður í net og framleiðslu
8. Notat frá Dansk Energi "Unbundling af net og produktionsselskab – Diskussionoplæg"
9. Notat frá umboðunum fyri landsstýrið – Endurskoðan av bygnaðinum hjá SEV
10. Notat frá arbeiðsbólkinum – Bygnaður á myndugleikaøkinum
11. Notat frá A. Hansen um ognarviðurskifti hjá SEV
12. Notat frá umboðunum fyri landsstýrið – Endurskoðan av bygnaðinum hjá SEV

1. Inngangur

Landsstýrismaðurin í vinnumálum, Johan Dahl, og kommunufeløgini settu í apríl 2012 ein arbeiðsbólk at kanna bygnaðin á føroyska el-marknaðinum. Arbeiðið tekurstøði í Heildarætlan á elorkuøkinum í Føroyum, sum Vinnumálaráðið lat av hondum á heysti 2011, umframt teimum viðmerkingum, sum kommunufeløgini og SEV lótu í februar 2012. Endamálið var at finna ein felags framtíðarleist fyri elorkuøkið.

Settur varð ein stýrisbólkur við umboðum frá báðum kommunufeløgnum, SEV, Jarðfeingi og Vinnumálaráðnum at hava eftirlit við arbeiðinum. Stýrisbólkurin setti ein arbeiðsbólk (Projektbólkur 2) ¹at greina bygnaðin og ognarviðurskiftini á føroyska elorkumarknaðinum við hesum arbeiðssetningi:

Arbeiðssetningur

Endamálið er at greina bygnaðar- og ognarviðurskiftini á orkuøkinum. Greiningin skal innihalda verandi støðu og møguligar broytingar í sambandi við komandi útbyggingar av føroysku orkuskipanini

Projektbólkur 2 hevur í tráð við arbeiðssetningin lagt dent á at lýst verandi støðu á elveitingarøkinum og viðgjørt fyrimunir og vansar við ymsum hugsaðum broytingum á føroyska elveitingarøkinum. Í hesi frágreiðing er serliga viðgjørt:

1. Felagsformin
2. Eigaraviðurskifti
3. Sundurskiljing av elframleiðslu og –neti
4. Bygnaður á myndugleikaøkinum

Frá byrjan av vóru áskoðanirnar hjá pørtunum í projektbólkinum sera ymiskar, og bæði hvat viðvíkur spurningunum um ognarskap, bygnað í SEV umframt skipanina av føroyska elveitingarøkinum sum heild.

Eftir at hava arbeitt við málinum í rúma tíð, hevur tað ikki víst seg gjørligt hjá projektbólkinum at semjast um tilmæli til stýrisbólkin, og tiskil verður einki samlað tilmæli latið stýrisbólkinum í hesi frágreiðing. Í staðin eru sjónarmiðini hjá pørtunum endurgivin beinleiðis í frágreiðingini sum sjálvstøðug notat. Í summum førum hava hesi sjónarmið støði í størri greiningum, sum eru viðløgð sum fylgiskjøl.

1.1 Niðurstøður og tilmæli

Umboðini fyri landsstýrið mæla til, at SEV verður skipað í partafelagslíknandi formi, har aðalfundurin ikki longur skal góðkenna prísbroytingar ella fíggjarætlan, men at hendan uppgávan verður latin í hendurnar á nevndini. Hetta vil geva nevndin mandat at røkja áhugamálini hjá eigarunum og brúkarunum, vil vera í tráð við góðan virkissíð og vil geva felagsskapinum meira støðugar karmar at virka undir. Somuleiðis vil hetta eisini forða fyri, at prísáseting og fíggjarætlan gerst partur av eini politiskari viðgerð.

Somuleiðis mæla umboðini fyri landsstýrið til, at nevndin í SEV frameftir einans verður mannað av serfrøði. Hetta vil tryggja eina virkisföra nevnd, ið kann fakliga sparra við og geva mótspæl til leiðsluna. Víst verður á, at siðvenja hevur verið, at nevndin í SEV verður mannað av kommunustýrslimum og at hesir nevndarsessir gerast partur av politisku telvingini eftir kommunustýrisval. Tað er ikki nøktandi, at ein av mest týðandi veitingarfyrirøkunum í Føroyum verður stýrd á hendan hátt.

Umboðini fyri kommunurnar og SEV hava ikki gjørt tilmæli í mun til felagsformin og val av nevnd. Mett verður ikki, at tað er rætt, at partur av leiðsluni í SEV og nevndarformaðurin gera tilmæli um hesi viðurskifti. Nevndin í SEV fekk í apríl í 2013 álagt av aðalfundinum at gera uppskot til viðtøkubroytingar um at fáa serfrøði inn í nevndina í SEV, og arbeitt verður enn við hesum spurninginum.

¹ Samstundis varð settur ein arbeiðsbólkur (Projektbólkur 1) at gera tilmæli um kervið og framtíðar útbygging av føroysku elorkuskipanini.

Umboðini fyri landsstýrið meta, at tað hevði verið skilagott, um landið yvirtók ognarlutin hjá kommunum í SEV. Mett verður, at ein slík flyting av ognarrættinum ikki gevur kommununum rætt til endurgjald – annað enn egininnskotið við renting. Mælt verður tí til, at landsstýrið fer undir eina samráðing við kommunurnar um at yvirtaka ognarrættin til SEV.

Viðari framføra umboðini fyri landsstýrið, at ein partvís broyting av eigaraviðurskiftunum - flyting av netpartinum og systemábyrgdini – í sjálvstøðugt felag, sum landið eigur, kann sum alternativ umhugsast í staðin fyri at landið yvirtekur bæði framleiðslu og netpart. Hetta hevði børt um vansarnar við, at samanfall ikki er millum avgerðarrætt og ábyrgd innan elveitingarøkið, og trupulleikarnar, sum kunnu ikoma av, at yvirskipaði politikkurin á orkuøkinum og eftirfylgjandi avgerðir liggja ávikavist hjá landinum og kommununum.

Umboðini fyri kommunurnar og SEV meta ikki, at landið er meira natúrligur eigari av SEV enn kommunurnar. Kommunurnar hava søguliga víst, at tær hava klárað at uppbyggt og rikið eina vælvirkandi elveiting, og at tað er trupult at fáa eyga á haldgóðar grundgevingar fyri, at landið skal yvirtaka SEV. Umboðini fyri kommunurnar halda ikki, at tað er neyðugt, at landið yvirtekur leiðslurættin til SEV til tess at tryggja at landsins orkupolitikkur verður førdur út í lívið. Víst verður á, at landsmyndugleikarnir í elveitingarlógini hava fullgóðar heimildir at fáa ynsktu ávirkanina umframt at eitt meira miðvíst samskifti kundi tryggja meira samstarv.

Umboðini fyri kommunurnar og SEV og umboðini fyri landsstýrið eru tó samd um, at um tað gerst eitt landspolitiskt ynski, at ognarrætturin verður fluttur frá kommunum til landið, so kann hetta í roynd og veru einans gerast við eini semju millum partarnar.

Umboðini fyri landsstýrið meta, at verandi innanhýsis skipan av SEV ikki er nøktandi. Mælt verður til, at farið verður undir eitt deildaruppbyti, og at SEV bygnaðarlaga verður skipað í tvær sjálvstøðugar deildir – framleiðsla og net. Mett verður, at hetta er eitt lutfalsliga lítið inntriv í raksturini hjá SEV, sum kann fyrbygja diskriminátión av kappingarneytum og skapa greidleika í mun til eftirlit við virkseminum hjá SEV.

Umboðini fyri kommunurnar og SEV mæla frá sundurskiljing av elframleiðslu og –net. Tey meta, at tað ikki er nøktandi grundgivið fyri, hví slík atgerð skal fremjast. Serliga er ein neyv greining av systemábyrgdini neyðug, til tess at kunna meta um fyrimunir og vansar við sundurskiljing. Mett verður, endamálið um gjøgnumskygni og at forða fyri diskriminátión kann røkkast við verandi bygnaði og lóggávu. Umboðini fyri kommunurnar vísa samstundis á, at ein sundurskiljing er kostnaðarmikil, og at tað ikki er ávíst, at hesin kostnaður stendur máti við ímyndaðu fyrimunirnar.

Umboðini fyri kommunurnar og SEV og umboðini fyri landsstýrið mæla at enda til, at bygnaðurin í Jarðfeingi verður eftirmettur. Orkudeildin á Jarðfeingi røkir partvís ráðgevandi uppgávur innan orkunýtslu, og ráðgevandi uppgávur mótvegis verandi og møguligum komandi framleiðarum innan elorkuøkið. Hetta samstundis, sum deildin eisini skal røkja kappingareftirlit, taka støðu til prísbroytingar, hava roknskaparligt eftirlit við SEV og øðrum elframleiðarum, veita loyvi til elframleiðslu, og standa fyri útboðum av loyvum til elframleiðslu v.m. Hetta kann viðføra at tvístøður kunnu ikoma, tí tað kann gerast trupult, at skilja í millum teir ymsu leiklutirnar, eins og tær ymsu uppgávnar kunnu hava mótstríðandi endamál. Hesin bygnaður eigur at eftirmetast.

2. Verandi karmar á elorkuøkinum

Í ritinum "Heildarættlan á elorkuøkinum í Føroyum" eru karmarnir í verandi støðu yvirskipað lýstir hvat elorkuøkinum í Føroyum viðvíkur. Í viðlagda skjali "Notat frá SEV um verandi karmar á elorkuøkinum" er yvirlit yvir allar lógir, kunngerðir, reglur og aðrar ásetingar á økinum.

Uppgávnar á økinum eru defineraðar í hesum lógum, kunngerðum v.m. Tað framgongur eisini hvør skal taka sær av hvørjum, og hvør hevur ábyrgdina av hvørjum.

Tað eru serliga loyvi til nýtslu av vatnkraftini, elveitingarlógin, lógin um sterkstreymsbúnað og viðtøkurnar hjá SEV, ið eru góðkendar av landsstýrinum, ið regulera hetta virkisøkið. Partarnir á økinum eru serliga landsstýrismaðurin í Vinnumálum, Elveitingareftirlitið (Jarðfeingi), kommunurnar sum eigarar av SEV, Elnevndin og Elfelagið SEV.

3. Felagsformur

Hetta brotið lýsir sjónarmiðini hjá umboðunum fyri landsstýrið. Umboðini fyri SEV og kommunurnar hava ikki ynskt at tikið støðu í hesum málinum. Ein slík viðgerð eigur at fara fram millum eigararnar – og tað er ikki ynskiligt at dagliga leiðslan og nevndin leggja seg út í hendan spurningin. Víst verður í hesum sambandi á, at nevndin í SEV hevur fingið álagt at gera uppskot til viðtøkubroytingar um at fáa serfrøði inn í nevndina í SEV.

Spurningurin, sum verður viðgjørdur í hesum partinum er, hvørt tað eiga at verða gjørdar broytingar í felagsforminum sum SEV verður rikið í.

“Heildarætlan á elorkuøkinum í Føroyum” nemur við spurningin, og verður har mett, at SEV við fyrimuni kundi verið verið lagt um til partafelag, rikið á handilsligum grundarlagi, og við tí verið skipað undir teimum kørmum, sum vinnufelagslógin ásetir.

Í arbeiðsskjali, sum Jógvan Ellefsen, adv., og Bárður Larsen., adv., hava gjørt fyri SEV í sambandi við “Heildarætlan á elorkuøkinum í Føroyum” verður hesin spurningurin eisini viðgjørdur.²

Harumframt viðgerð SEV í lètuni eitt uppskot til viðtøkubroytingar um at viðka nevndina hjá SEV við serkønum nevndarlimum. Umboðini fyri SEV í projektbólkinum hava tí ikki ynskt at gera viðmerkingar til hendan partin í hesi frágreiðing.

Heildarætlan á elorkuøkinum í Føroyum

Í “Heildarætlan á elorkuøkinum í Føroyum” eru millum niðurstøðurnar og tilmælini hesi:

Niðurstøða

“Kommunal áhugamál kunnu koma í stríð við áhugamálini hjá SEV sum ravnagnsfyrirøku.”

“Verandi bygnaður hjá SEV kann vera ein forðing fyri skjótari menning av varandi orkukeldum.”

Tilmæli

“Leggja netpartin hjá SEV undir sjálvstøðuga leiðslu.”

“Flyta ognarviðurskiftini frá kommununum til landsstýrið.”

“Leggja virkseimið hjá SEV í partafelagsform – netvirksemi fyri seg og framleiðsluvirksemi fyri seg.”

Viðmerkingar til niðurstøðuna og tilmæli eru m.a.:

“Við ráðandi støðuni hjá SEV á marknaðinum sum elframleiðari og einkarættinum hjá felagnum at flyta og veita el og sum systemábyrgdari, er spurningurin, hvussu best kann tryggjast:

- verulig kapping
- neyðugt gjøgnumskygni
- somu viðgerð av verandi og komandi kappingarneytum
- at órímlig veitingarkrøv ikki verða sett kappingarneytum
- at virkseimið verður rikið effektivt

Eitt felag í lutvísari kapping, sum SEV er á framleiðsluøkinum, kundi harumframt við fyrimuni verið lagt um til partafelag, rikið á handilsligum grundarlagi, og við tí verið skipað undir teimum kørmum, sum partafelagslógin ásetir.”

² Sí fylgiskjal “Arbeiðsskjal um ymisk viðurskifti í sambandi við eina møguliga umskipan av SEV”

Interkommunalt lutafelag við avmarkaðari ábyrgd.

Lutafeløg hava hesi eyðkenni:

- at felagið hevur sum endamál at virka fyri at fremja felagsáhugamál limanna
- at limirnir eru luttakarar í virkseminum hjá felagnum sum keyparar/brukarar, veitarar ella á líknandi hátt
- at limirnir ikki hava ávirkan og rætt til lut í yvirskotið í mun kapitalinnskot, men í mun til t.d. teirra lut í umsetninginum í felagnum.

Eftir viðtøkunum fyri felagið er SEV interkommunalt lutafelag við avmarkaðari ábyrgd.

Hægsta vald í felagnum hevur aðalfundurin.

Fíggarætlanin fyri komandi rakstrarár skal leggjast fram á eykaaðalfundi til viðgerðar.

Fíggarætlanin skal umframt eina rakstrarætlan yvir inntøkur og útreiðslur eisini vísa eina meting av gjaldføri, iløgum felagsins og møguleigari lántøku. Í fíggarætlanini verða prísirnir sbr. gjaldskráunum ásettir, og skulu teir laga seg eftir fíggarstøðuni.

Til at hava yvirstjórn í viðurskiftum felagsins verður á aðalfundinum vald ein nevnd. Í nevndina verða valdir sjei limir soleiðis, at Vága, Streymoyar, Eysturoyar, Norðoya og Sandoyar sýslur hvør velja ein, Suðuroyggin ein og Tórshavnar kommuna ein nevndarlim. Valið fer fram á tann hátt, at limakommunurnar í hvørjum øki sær seta upp valevnir og atkvøða um hesi.

Um nevndarlimur flytur úr økinum, har hann er valdur. Starvstíðin hjá nevndini er hin sama sum hjá bý- og bygdaráðum, fráfarandi nevndin verður tó sitandi, til nýggj er vald.

Eftir viðtøkunum er tað ikki krav, at nevndarlimur eisini er kommunustýrslimur, men hann skal búgva í økinum, hann er valdur, valskeiðið fellur saman við valskeiðinum hjá kommunustýrinum, og praksis er, at tað eru kommunustýrslimur, sum verða valdir í nevndina. Valið at nevndarlimur í SEV gerst tí partur av kommunalpolitisku telvingini, sum fer fram eftir kommunustýrslisval.

Sum SEV í dag er skipað, hevur tað, umframt omanfyri nevndu eyðkenni sum lutafelag, hesi eyðkenni:

1. Aðalfundurin skal góðkenna fíggarætlanina, og ásetir elprisirmir hjá SEV.
2. Nevndin verður vald av og ímillum kommunu-politikkarar.

Munir millum lutafeløg og partafeløg

Viðtøkurnar fyri SEV spegla tað, sum eyðkennir lutafeløg, nevnliga at eigarar av felagnum eru kundar (brúkararnir óbeinleiðis gjøgnum kommunurnar) hjá felagnum. Hetta hevur við sær, at eigarar í lutafelag hava størri møguleika at fáa ávirkan enn eigarar í partafelag, herundir at tað er vanligt, at nevndin í lutafelagi er mannað við limum felagsins.

Í partafeløgum (størri feløgum) er tað vanliga soleiðis, at tað eru íleggjarar, sum eiga felagið, sum ynskja størst møguligt avkast av iløguni, og ynskja at spjaða váðan av teirra iløgum.

Tað er tí alt meira vanligt, at nevndin í teimum størru partafeløgnum, eru mannaðar við professionellum fólki. Hetta er eisini galdandi fyri partafeløg hjá landinum, har tað er ynskiligt, at umsitingin av einum øki skal leggjast burtur frá vanligu umsitingini, sum er undir politiskari stýring (armslongdarprinsippið), og at fáa nyttu av tí leiðsluskipan og effektiviteti, sum partafelagsformurin gevur m.a. við at fáa professinonel fólk í leiðsluna/nevndina..

Í einum partafelagi verða avgerðir um viðurskifti felagsins tiknar av partaeigarunum sum eigarar umframt av nevnd og stjórn sum leiðsla. Eigararnir útinna teirra rætt at taka avgerðir í felagnum á aðalfundinum, og allir partaeigararnir hava rætt at møta á aðalfundinum og at taka orðið har.

Aðalfundurin er hægsta vald í felagnum, men lóggávan hevur bert lagt fáar yvirskipaðar og ekstraordinerar avgerðir til aðalfundin, serliga val av nevnd og

grannskoðara, góðkenning av ársfrásøgn og hvussu ársúrslitið skal verða nýtt, viðtøkubroytingar og avtøku av felagnum.

Vinnufelagslógin skilir sostatt ímillum leiðsluavgerðir og eigaraavgerðir. Aðalfundurin kann hinvegin taka avgerðir í málum, sum lóggávan ikki hevur lagt til aðalfundin, og kann í prinsippinum taka avgerð um øll viðurskifti felagsins, og áleggja nevndini at handla hareftir, men tilíð inntriv í leiðslurættin hjá nevndini kunnu ikki vera so javnan og inntrívandi, at aðalfundurin í royndum yvirtekur leiðsluna av felagnum, sum eftir vinnufelagslógini skal vera hjá nevndini.

Tað er sostatt greiðari skilnaður eftir partafelagslógini millum øðrumegin eigaraavgerðir og hinumegin leiðsluavgerðir.

Í uppritinum, gjørt fyri SEV í sambandi við “Heildarætlan á elorkuøkinum í Føroyum”, verður ikki tikin støða til, hvørt SEV eigur at verða umlagd til partafelagsform, men víst verður á, at avleiðingin m.a. hevði verið:

- at allir nevndarlimir høvdu verið valdir við vanligari meirilutaavgerð, og ikki, sum nú, av teimum ymiskum økjum
- at vanligur aðalfundur hevði verið hildin einaferð um árið, og annars tá krav varð sett fram um tað,
- at nevndin hevði gjørt figgjarætlanina, og hendan hevði ikki verið lögð fyri eykaaðalfundin um heysti, og eykaaðalfundurin skuldi sostatt ikki tikið støðu til móguligar prísbroytingar, og
- at instruktiónsrætturin yvirfyri nevndarlimum og móguleikin hjá kommununum at hava beinleiðis ávirkan á felagið hevði verið formliga avmarkaður.

Meting

Kommunupolitikkarar eru partur av útinnaði valdinum, og tað serliga við hesum partinum av útinnaði valdinum er, at kommunalpolitikarnir hava eitt beinleiðis demokratiskt mandat, og standa til svars móttvegis veljarunum í kommununi fyri virksemd, sum kommunan fremur í kommunalumi regi og fyri kommununnar rokning.

Sum víst verður á niðanfyri í broti 4.1 hevur ravmagnsframleiðsla frá byrjan av verið roknað sum ein kommunal uppgáva, har tær einstøku kommunurnar sjálvar hava sett hetta í verk, fyri at veita sínum borgarum el í lokaløkjum. Elveiting er farin frá at vera ein lokal uppgáva úti í teimum ymsu kommununum til at verða ein landsdekkandi uppgáva, sum má metast sum verandi ein av teimum mest týðandi uppgávum, ið eru í samfelagnum.

Virksemið hjá SEV eigur tí at verða ríkið effektivt, og út frá yvirskipaðum samfelagligum áhugamálum um m.a. veitingartrygd, líka atgongd til netið hjá øllum brúkarum av netinum, og útygging av elkervinum (elverk og net).

Kommunalpolitikarnir hava, sum nevnt, eitt beinleiðis demokratiskt mandat, og standa til svars móttvegis veljarunum í kommununi fyri virksemd, sum kommunan fremur í kommunalumi regi og fyri kommununnar rokning, og kommunustýrislimir eru tengdir at lokaløkjum, og tiskil kunnu lokalpolitisk áhugamál hava ávirkan á avgerðum t.d. útyggingar. Tá t.d. útyggingar verða framdar av vatnorkuverkum verður mettt at nærum 50% av lønum og keyp av tænastruveitingum fella í nærumhvørvinum. Slíkar útyggingar hava tiskil sera stóra ávirkan á kommunukassan, og tað kann tí vera andsøgn millum tey kommunalpolitisku áhugamálini hjá nevndarlimunum, og atlitid um at tryggja mest skynsama raksturin hjá felagnum. Hetta kann vera óheppið.

Endamál

Endamálið eigur at vera, at virksemd hjá SEV verður ríkið effektivt, og út frá yvirskipaðum samfelagligum áhugamálum um m.a. veitingartrygd, líka atgongd til netið hjá øllum brúkarum av netinum, og útygging av elkervinum (elverk og net).

Styrkjan av støðuni hjá nevndini

Hóast felagið ikki verður umlagd til partafelag, og uttan mun til um felagið verður yvirtikið av landinum, er neyðugt til tess at røkka endamálinum um effektivan rakstur út frá yvirskipaðum samfelagligum áhugamálum, at støðan hjá nevndini verður styrkt bæði fakliga og í mun til aðalfundin, og at nevndin fær eina støðu líknandi støðuni hjá nevndum í størri partafeløgum, herundir nevndum í partafeløgum hjá landinum.

Kommunalpolitisk áhugamál

Kommunalpolitisk áhugamál kunnu og eiga at røkjast gjøgnum aðalfundin, um kommnurnar eru eigarar. Styrking av støðuni hjá nevndini má hava við sær, at eigaraáhugamál og ella kommunalpolitisk eigaráhugamál ikki kunnu hava so stóra beinleiðis ávirkan á felagið sum í dag. Eftir endamálinum um effektivan rakstur út frá yvirskipaðum samfelagligum áhugamálum eiga hesi áhugamál hinvegin ikki at hava so stóran týðning, tá støða skal takast til, hvønn felagsform SEV eigur at hava.

Tá kommunurnar heftu fyri lánnum hjá SEV, kundi hetta kanska grunda, at limakommunurnar høvdu beinleiðis ávirkan á raksturin av SEV, men eftir seinastu viðtøkubroytingunum er SEV lutafelag við avmarkaðari ábyrgd, og limakommunurnar hefta tí ikki longur fyri felagsins lánnum.

Fíggarætlan og elprísir

Eftir viðtøkunum fyri SEV á hvørjum ári skulu taka støðu til prís og figgjarætlan. Hetta er ein munandi óvissa fyri leiðslu og nevnd. Hóast aðalfundurin í prinsippinum, sum nevnt omanfyri, kann taka avgerð um øll viðurskipti felagsins, og áleggja nevndini at handla hareftir, kunnu tilíkk inntrív í leiðslurættin hjá nevndini ikki vera so javnan og inntrívandi, at aðalfundurin í royndum yvirtekur leiðsluna av felagnum, sum eftir vinnufelagslógini skal vera hjá nevndini.

Hetta eigur tí at verða broytt soleiðis, at leiðslan (nevnd og stjórn) kunnu gera figgjarætlan og áseta elprísir, uttan krav um góðkenning á aðalfundi.

Nevndin

Til tes at styrkja støðuna hjá nevndini, og rækka endamálinum um effektivan rakstur út frá yvirskipaðum samfelagligum áhugamálum eigur SEV at leggjast longur burtur frá kommunalu umsitingini (armslongdarprinsippið), og at fáa nyttu av tí leiðsluskipan og effektiviteti, sum partafelagsformurin gevur m.a. við at fáa professionel fólk í nevndina.

Nevndin eigur at røkja strategisk mál og sparra og geva mótspæl til leiðsluna. Talan er um eina av størstu fyrítøkunum í Føroyum við ognum, lántøku og iløgum í

milliárdaklassanum. Virkisøkið er sera fakliga avbjóðandi – royndir og førleikar innan el-tøkni, búskap og lögfrøði eru avgerandi neyðug í nevndini. Nevndin er í verandi skipan sera tengd at tilráðing frá leiðsluni og innanhýsis serfrøði.

Leiðsluskipanin hjá SEV eigur tí at verða broytt soleiðis, at tað skal verða vald ein nevnd við professionellum fólkum við vinnuligum- og leiðsuliligum royndum, umframt innlit í elveitingarøkið og brúkara- og samfelagsviðurskipti.

Felagið eigur í hesum sambandinum at fylgja tilmælunum um góða virkisleiðslu.

Landsstýrismaðurin eigur at fáa ávirkan á nevndarsamanseting, annaðhvørt við tilnevningarrætti av einum ella fleiri limum, ella at hann skal góðkenna nevndarlimirnar.

Avtala við eigararnar av SEV/ Lóggáva

Landsstýrismaðurin kann taka upp samráðingar við eigararnar av SEV um at fremja nevndu broytingar, og um lögfrøðilig ivamál eru, og tað annars er tørvur á tí, kann verða lóggivið um leiðsluviðurskiptini hjá SEV.

4. Eigaraviðurskipti

4.1 Yvirtøka av ognarrættinum til SEV

Hetta brotið lýsir sjónarmiðini hjá umboðunum fyri landsstýrið. Víst verður til fylgiskjal "Notat frá umboðunum fyri landsstýrið – Yvirtøka av ognarrættinum til SEV", har spurningurin verður neyvri greinaður.

SEV er eitt felag/stovnur, hvørs leiðslurættur ligguruttanfyri málsræði hjá landinum, og sum er leyst av vanligu umsitingini bæði hjá landinum og hjá kommununum og talar hetta fyri, at landið yvirtekur ognarrættin til SEV.

Ein møgulig broyting av eigaraviðurskiptunum eigur tó einans at fara fram, um tað verður landið, ið verður nýggi eigarin, og við tí fortreyt, at peningur ikki verður tikin úr skipanini við flytingini av eigaraskapinum. Avgerandi er, at tey virðir, sum eru skapt gjøgnum virksemið hjá SEV, og sum eru goldin av elbrúkarunum, vera verandi í SEV. Talan verður sostatt ikki um eina vanliga sølu av SEV, men um eina lógarreguleraða uppgávuflyting frá kommununum til landið.

Elveiting verður mett sum ein av teimum mest týðandi samfelagsuppgávunum í samfelagnum í dag, og samstundis verður staðfest, at samanfall er ikki millum avgerðarrætt og ábyrgd innan elveitingarøkið. Týðningarmikið er, at yvirskipaði politikkurin á orkuøkinum og eftirfylgjandi avgerðir og handlingar fylgjast. Ein av hævðusaktørunum og tann sum hevur eina mest ávirkan á orkuøkið er SEV.

Lógarheimild má fáast til vega um landið skal yvirtaka SEV frá kommununum. Mett verður ikki, at talan í hesum føri verður um ognartøku, partvís orsakað av, at ein ognartøka prinsipielt er ein flyting av ognarlutum frá einstaklingum til almenningin, og partvíst tí, at talan er um regulering av býti av uppgávum og ognum millum land og kommunu.

Harumframt er viðmerkt, at eginognin hjá SEV er komin av inngjöldum frá brúkarunum, og ikki kommununum, burtursæð frá egininnskotinum við renting.

Kommunal luttøka í veitingarvirksemi kann sum grundregla bert fara fram við tí endamáli at uppfylla borgarans tørvi á ávísu veitingini. Endamálið hjá kommununum er ikki búskaparligur vinningur til kommunukassan.

Ein søla av SEV til privatar íleggjarar hevði viðført at brúkarin, sum einaferð hevur goldið fyri SEV, skal rinda einaferð afturat, um sölupeningurin hevði verið fluttur eigarunum - kommununum.

Myndugleikin skal góðkenna eina møguliga sølu av SEV, og vísandi til, at eitt av hævðsendamálunum í elveitingarlógini um, at elframleiðslan ikki má vera dýrari enn neyðugt, má tað vera at meta sum eitt lógligt og sakligt atlit hjá eftirlitsmyndugleikanum at siga nei til, at peningur verður tikin úr skipanini við sølu til privatar.

Um tað beinleiðis var eitt politiskt ynski um, at SEV varð selt privatum íleggjarum, hevði støðan sjálvsagt verið øðrvísi.

Støðan innan eløkið í Danmark og Føroyum kann í nógvum førum ikki samanlíknast. Málið viðvíkjandi elveitingini í Danmark varð loyst við semju, og soleiðis ikki roynt í rættinum. Og danski staturin góðtók einans, at elfeløgini yvirtóku framleiðslu og distribution við treytum/bindingum um, hvat peningurin kundi nýtast til, og í móti at staturin yvirtók ognarrættin til hævðsnetið (transmissionina).

Í Føroyum er sera avmarkað kapping galdandi innan eløkið, nevnliga í tilgongdini, tá ið loyvi (vindloyvi) verða boðin út. Ongin verulig kapping er annars galdandi, hvørki á framleiðslusíðuni og enn minni á netsíðuni. Tí er neyvan nakað, sum talar fyri, at ein líknandi loysn sum í Danmark, skuldi verið viðkomandi í Føroyum.

Ein partvís broyting av eigaraviðurskiptunum - flyting av netpartinum og systemábyrgdini – kann sum alternatív umhugsast í staðin fyri at landið yvirtekur bæði framleiðslu og netpart. Hetta hevði børt um vansarnar við, at samanfall ikki er millum avgerðarrætt og ábyrgd innan elveitingarøkið, og trupulleikarnar, sum kunnu íkoma av, at yvirskipaði politikkurin á orkuøkinum og eftirfylgjandi avgerðir liggja ávikavist hjá landinum og kommununum.

Tilmæli

Mælt verður til, at landsstýrið, fer undir eina samráðing við kommunurnar um at yvirtaka ognarrættin til SEV.

Miðjað eigur at vera eftir semju við kommunurnar um ognarspurningin, og útgangsstøðið hjá landsstýrinum fyri samráðingum eigur at verða, at:

- ein møgulig broyting av ognarrættinum eigur einans at fara fram, við tí fortreyt, at peningur ikki verður tikin úr skipanini,
- flytingin av ognarrættinum fer fram, sum ein lógarregulerað uppgávuflyting frá kommununum til landið, uttan peningaligt endurgjald til kommunurnar,
- ein partvís broyting av eigaraviðurskiftunum - flyting av netpartinum og systemabyrgdini – kann sum alternativ umhugsast í staðin fyri, at landið yvirtekur bæði framleiðslu og netpart.

Konsessióin setur treytir um roknskaparviðurskiftir og har er eisini ásett at elprísir, lántøka og setanartreytir hjá starvsfólkum skulu góðkennast av landinum. Sambært elveitingarlógini skulu allar útbyggingar hava loyvi frá Elveitingareftirlitinum innan hesar kunnu fremjast.

Í sambandi við umrøðuna av virðinum á SEV eru umboðini fyri kommunurnar og SEV av tí fatan, at eginognin er virðið á felagnum. Víst verður til viðlagda skjal "Arbeiðsskjal um ymisk viðurskifti í sambandi við eina møguliga umskipan av SEV", har grundgivið verður fyri hesum. Enn hava umboðini ikki hoyrt haldgóðar grundgevingar, sum undirbyggja annað, men eru hesi til taks, vil man sjálvandi taka hesi við í metingum sínum.

Umboðini fyri kommunurnar og SEV eru av tí fatan, at SEV kann ikki yvirtakast av landinum ella øðrum uttan fult endurgjald.

4.2 Kommunurnar eiga SEV

Í ritinum "Heildarætlan á elorkuøkinum í Føroyum" verður umrøtt, at landið eigur at vera eigari av SEV. Víðari verður eisini í frágreiðing greitt frá, hvussu ein yvirtøka kann fremjast og hvussu virðið á SEV kann ásetast.

SEV og kommunurnar, sum eigarar av SEV, eru av tí fatan, at ognarskapurin av SEV liggur trygt og væl í hondunum á kommununum. Tað er við kommununum sum eigarar, at SEV er uppbyggt og SEV er í dag ein sera væl virkandi veitingarfyrirøkka, sum tænar føroyska samfelagnum á full tryggan hátt.

Spurningurin hví landið skal eiga SEV er eftir kommunurnar fatan ikki neyvt svaraður. Kommunurnar vilja vísa á verandi viðurskiftir, har landið setir nógvar treytir til SEV, nakrar sambært konsessióinini og nakrar sambært elveitingarlógini. SEV verður ríkið eftirviðtøkum, sum eru góðkendar av landinum og ongin broyting kann gerast í viðtøkunum uttan slíka góðkenning.

5. Sundurskiljing millum framleiðslu og net

5.1 Endurskoðan av bygnaðinum hjá SEV

Inngangur og bakstøði

Í hesum parti verður gjørd ein greining av, hvussu framtíðarbygnaðurin í SEV kann tillagast teimum broytingum og ásetingum, sum lagt er upp til í elveitingarlógini frá 2007, heildarættanini frá 2011 hjá Vinnumálaráðnum, og við støði í teimum útbyggingum, sum projektbólkur 1 tilmælir.

Lagt varð upp til bygnaðarligar broytingar innan elorkuøkið, tá ið elveitingarlógin varð samtykt í 2007. Sum eitt beinleiðis mál at røkka høvuðsendamálunum um m.a. virkisfýsni, møguleikunum fyri fleiri framleiðarum, so lágum elprisi sum gjørligt v.m., eru í elveitingarlógini ítøkiligar ásetingar (bæði í sjálvari lógini og eisini í viðmerkingunum) sum snúgvá seg um viðurskifti millum netpart og framleiðslupart.

Í elveitingarlógini er ásett, at roknskapurin hjá SEV skal sundurbýttast í virkisøkini framleiðsla og net, umframt landsstýrismanninum verður heimilað at gera bygnaðarligar broytingar um hetta skuldi verið neyðugt, í og við at partur av virkseminum hjá SEV, kann leggjast undir sjálvstøðuga leiðslu, ella at netvirksemið í síni heild verður lagt í sjálvstøðugt felag.

Eisini eru beinleiðis ásetingar í elveitingarlógini um, at SEV skal ikki gera mismun millum egna framleiðslu og framleiðslu frá øðrum framleiðarum.

Í hjálagda skjali viðv. bygnaðinum hjá SEV er nærri lýsing gjørd av hesum viðurskiftum.

Grundgevingar fyri sundurskiljing

Sundurskiljing av el-framleiðslu og -flutningi er framd í fleiri av okkara grannatjóðum. Høvuðsgrundgevingin hevur verið, at stimbra kapping á fleiri liðum av virðisketuni.

Triggir yvirskipaðir møguleikar eru fyri sundurskiljing innan elorku:

1. Framleiðsla skiljast frá transmissión/distributiún
2. Søla og marknaðarføring skiljast frá transmissión/distributiún
3. Transmissión og distributiún skiljast sundur

Tá kapping verður loyvd og stimbrað á teimum liðum av virðisketuni, sum kunnu bera kapping, so vil hetta hava við sær eina røð av fyrimunum:

1. Stimbrar innovatiún, virkisfýsni og effektivitet á kappingarútsettu økjum
2. Økir um valmøguleikarnar hjá brúkarunum, økir um produktútboðið og neyvætta útboðið til eftirspurningin hjá brúkarunum³
3. Minkar tørvin á regulering og eftirliti, og loyvir meira málrættaðari regulering

Tá virksemini, sum ber vanliga kapping, og virksemini, sum ikki ber kapping, eru komplementar⁴ og eigari av monopolvirkseminum eisini skal kappast, hevur hesin aloftast eitt insitament til at taka egna framleiðslu fram um framleiðsluna hjá kappingarneytum. Til tess at fyrirbyggja at tær fyrrverandi monopolfyrirøkurnar, sum vóru vertikalt integreraðar, forðaðu fyri at aðrir kappingarneytar komu inn har kapping var gjørlig, valdu myndugleikarnir aloftast at sundurskilja framleiðslu, flutning og sølu av elorku.

Einhvørsundurskiljing er dýrt fremjaiverki. El-framleiðsla og -flutningur er eisini vinna við synergieffektum millum ymsu liðirnar, t.e. tað eru fyrimunir við at hava felags rakstur – bæði í mun til starvsfólkatilfeingi, gransking og menning, og iløguatburð.

³ Hetta er tó í minni mun færið við elveiting – har produktið í stóran mun er standardiserað og endabrukarin hevur avmarkaðar valmøguleikar.

⁴ Tað er at ágóðin frá eini vøru ella tænastu er neyðug av, at ein onnur vøra ella tænasta er tøk, t.d. er eitt elnet neyðugt, fyri at brúkarin fær ágóðan av el-framleiðslu.

Mátar at skipa sundurskiljing

Tá sundurskiljing verður umhugsað er neyðugt at viðgera teir ymsu hættirnar, sum ein sundurskiljing kann verða skipað eftir. Tað eru í høvuðsheitum seks stig av sundurskiljing:⁵

6. Ognarlig sundurskiljing
5. Løgfrøðilig sundurskiljing við felags ognarskapi
4. Virksemiss sundurskiljing við serstakari leiðsluskipan
3. Virksemiss sundurskiljing
2. Uppbýti við deildum
1. Roknskaparligt uppbýti

Roknskaparligt uppbýti verður roknað sum tað minsta inntrivið, sum kann gerast í raksturin hjá einum vertikalt integreraðari el-fyrirøku og ognarlig sundurskiljing er tann mest viltfevnda sundurskiljingin.

Støðan á føroyska el-marknaðinum

SEV eigur og rekur netpartin (transmission og distribution), hevur systemábyrgd og veitingarskyldu, og eigur og stendur fyri meginpartinum (98%) av føroysku elframleiðsluni. SEV stendur eisini fyri avrokning/sølu móttvegis elbrúkarunum. Sostatt er talan í veruleikanum um bæði monopol á netpartinum og á framleiðslusíðuni.

Tað er týðandi at vísa á, at hóast føroysk lóggáva tryggjar, at kapping kann vera um el-framleiðslu (serliga í mun til vindorku), so er hetta ikki kapping í vanliga týðninginum. Verulig kapping fer einans fram, tá tørvur er á øktari framleiðslu, og útboð av framleiðslumátti verður framt. Tá ein veitari hevur vunnið útboðið, so fær hesin veitarin í veruleikanum ein part av monopolinum upp á hesa framleiðslueindina og sølu av el-framleiðsluni í sáttmálaskeiðinum til prís, sum Elveitingareftirlitið hevur ásett.

⁵ Cave and Doyle (2007): Network separation and investment incentives in telecommunications, http://www.kigeit.org.pl/FTP/ap/sot/07_11_12_podzial_2.pdf

Elveitingarlógin leggur dent á, at møguleiki skal vera fyri fleiri elframleiðarum innan eløkið, og hóast fleiri ásetingar eru í lógini, sum snúgva seg um skilnað millum netpart og framleiðslupart hjá SEV, er neyvan grundarlag fyri at halda, at í elveitingarlógini er lagt upp til eitt trýbýti á føroyska elmarknaðinum, á sama hátt sum t.d. er gjørt í Danmark. Lógin neyvgreinar heldur ikki, á hvønn hátt slíkt uppbýti skal verða framt – ásett er, at roknskaparligt uppbýti skal vera framt og at landsstýrismaðurin hevur myndugleika at krevja virksemissundurskiljing (stig 5) av framleiðslu og neti, um umstøðurnar gera slíka atgerð neyðuga.⁶

Hinvegin er greitt, at við elveitingarlógini frá 2007, er lagt upp til at veruligt grundarlag skal skapast fyri, at tað á framleiðslusíðuni kunnu koma nýggir framleiðarar – serliga innan vindorkuøkið – og at kapping kann vera um tey loyvi, sum verða boðin út. Hetta krevur sum áðurnevnt, at javnbjóðis atgongd til netið verður tryggjað til kappingarneytar á framleiðslusíðuni.

Grundgevingar fyri sundurbýti

Í Heildarætlanini fyri elorkuøkið verða tilmæli gjørd um at leggja netvirksemið fyri seg og framleiðsluvirksemi fyri seg. Serligur dentur verður lagdur á, at hetta vil bæta um møguleikan hjá nýggjum fyrirkøpum at koma inn á marknaðin fyri el-framleiðslu. Sostatt er tað serliga atlit á til at skapa javnbjóðis karmar fyri øðrum fyrirkøpum at bjóða seg fram tá el-framleiðsla verður útboðin. Eisini verður dentur lagdur á, at sundurskiljing er viðkomandi sæð út frá einum eftirlits- og myndugleikasjónarmiði, har ógreiðar støður eisini kunnu ikkoma, tí ivi kann vera um, hvønn myndugleikin samskiftir við – SEV Net ella við SEV Framleiðslu.⁷

⁶ Viðmerkjað kann í hesum sambandi, at SEV hevur ætlanir um at leggja vindorkuframleiðsluna í dótturfelag.

⁷ Hesi viðurskipti eru galdandi, óansæð um SEV verður yvirtikið av landsstýrinum ella heldur fram sum nú við kommununum sum eigara.

SEV hevur eina serstöðu í føroyskari elveiting. Sannroyndin, at SEV hevur einkarrætt til netvirksemi, og rekur nærum alt framleiðsluvirksemi, ger, at kravið um javnbjóðis og sakliga viðgerð av øðrum framleiðarum verður uppaftur størri. Heldur ikki er tað av tilvild, at hesi viðurskipti eru nevnd í lógarviðmerkingunum til elveitingarlógina.

Eftir at elveitingarlógin kom í gildi eru ávísar tillagingar gjørdar bæði í yvirskipaða bygnaðinum hjá SEV, við at SEV varð umskipað til ein partafelagslíkan form, umframt at tillagingar eru gjørdar í innanhýsis bygnaðinum hjá SEV. Serliga viðkomandi er, at roknskaparligt uppbyti er framt.

Tað er ein sannroynd, at við verandi innanhýsis bygnaði í SEV eru tað somu ábyrgdarpersónar - stjóri og deildarstjórar - sum taka avgerðir bæði viðvíkjandi viðurskiptum á netsíðuni og á framleiðslusíðuni. Og samstundis eru tað hesir persónar, sum seta nakrar av týðandi og avgerðandi treytunum, sum eru galdandi fyri nýggjar framleiðarar at framleiða inná netið hjá SEV. Og møguligir nýggir framleiðarar kunnu einans fáa framleiðsluoyvi í kapping við SEV.

Tað kann tykjast at vera ein andsøgn, at stjóri og tekniski stjórin hjá SEV skulu kunnu lúka kravið um sakliga og óvilduga viðgerð á netsíðuni, samstundis sum somu persónar skulu tryggja, at áhugamálini innan framleiðsluna eisini skulu røkjast.

Hetta kann gerast serliga óheppið, tá ið tað ræður um kapping um framleiðsluoyvi. SEV kann undir verandi bygnaði skapa sær fyrimunir, sum kappingarneytar ikki hava møguleika til. Í hesum sambandi kann tað verða trupult hjá myndugleikanum, sum tekur avgerð at tryggja sær, at øðrum umsøkjarum uttan fyri SEV verða sett saklig og óvildug krøv um treytir fyri íbinding í elnetið.

Tað er sostatt av stórum týðningi, bæði sæð frá einum kappingarsjónarmiði og myndugleika-/eftirlitssjónarmiði, at ivi ikki kann setast við skottið, sum eigur at vera millum elframleiðslu og elnet.

Fyrimunir og vansar við sundurskiljing

Tá net- og framleiðsluvirksemi verður lagt í hvørt sitt felag, er neyðugt at hava eina røð av dupultfunktiónum.

Umsiting, leiðsla, tøknilig serfrøði og onnur virkisøki kunnu ikki longur deilast millum virkisøkini, og hetta vil samlað sæð hava við sær øktar kostnaðir. Nærri er greitt frá hesum í hjálgda skjali viðv. bygnaðinum hjá SEV.

Fyrimunir við sundurskiljing

- Trupult at diskriminera
- Lættari at hava eftirlit
- Kann økja kapping

Vansar við sundurskiljing

- Kostnaðarmikið
- Trupult at stýra samspælinum millum framleiðslu og forbrúk av elorku
- Trupult at koordinera iløgur millum framleiðslu og net

Tilmæli í mun til sundurskiljing av neti og framleiðslu hjá SEV

Mælt verður til, at farið verður undir eina tilgongd, sum í fyrsta umfari hevur til endamáls at gera eitt deildaruppbyti, har SEV bygnaðarliga verður bytt upp í tvær sjálvstøðugar høvuðsdeildir – net og framleiðslu. Hetta sundurbýti svarar til sundurbýtingarstig nr. 2, og er minsta inntrivið, sum kann gerast í raksturin hjá eini vertikalt integreraðari el-fyrirøku, næst aftaná roknskaparligt sundurbýti.

Við hesi broytingini í bygnaðinum hjá SEV verður mett, at høvuðsendamálini í elveitingarlógini um m.a.:

- økta varandi orku
- veitingartrygd
- kapping og
- hósandi elprísir

í framtíðini betri og skjótari kunnu náast í mun til at hildið verður fram verandi bygnaði hjá SEV.

5.2 Skilnaður av net og framleiðslu

Hetta brotið lýsir áskoðanina hjá umboðunum fyri kommunurnar og SEV.

Sundurskiljing í sjálvstøðug feløg

Í tilgongdini fram til at elveitingarlógin bleiv gjørd og eisini í tíðini aftaná, hevur alla tíðina verið at hoyra, at á elveitingarøkinum skal skilnaður gerast millum net og framleiðslu, soleiðis at hesi virkisøki verða lögð í sjálvstøðug feløg. Hetta verður framført av bæði myndugleikanum, umsitingini, politikarunum, "kappingarneytunum" o.fl. Eisini er hesin spurningurin umrøddur í "Heildarætlan á elorkuøkinum í Føroyum".

Umboðini fyri kommunurnar og SEV eru av tí fatan, at sundurskiljingin av net og framleiðslu í sjálvstøðug feløg ikki skal gerast og skal her greiðast nærri frá tí. Harumframt verður víst til viðlagda skjal "Notat frá SEV um bygnaðin – skilnaður í net og framleiðslu", sum er ein nærri útgreining av elveitingarlógin hesum viðvíkjandi og tilhoyrandi tulkningar av tí. SEV og kommunurnar eru av tí fatan, at í dag fer virksemd á elorkuøkinum fram á ein slíkan hátt í mun til elveitingarlógina, at ein sundurskiljing av net og framleiðslu í sjálvstøðug feløg ikki vil bota.

Elveitingarlógin leggur ikki upp til sundurskiljing í sjálvstøðug feløg og vilja SEV og kommunurnar fegin fáa neyvt svar frá Vinnumálaráðnum hví tey meina at sundurskiljingin skal fremjast. Hvør er vinningurin av at fremja sundurskiljingina. Eitt neyvt svar uppá hesar spurningar hví sundurskiljing skal fremjast og hvørjir fyrimunir eru av hesum gevur SEV og kommununum møguleika at meta um hvussu neyðugt tað er við broytingum á økinum og hvørvítt alternativar loysnir kunnu koma uppá tal. Víst verður eisini til viðlagda skjal "Unbundling af net og produktionsselskab – Diskussionsoplæg"

SEV og kommunurnar vilja enn einaferð føra fram, at man bæði má kenna fyrirteytir og ávirkana av einari

broyting, áðrenn man setir eina slíka í gongd. Í hesum førinum manglar í minsta lagi ein týðandi fyritleyging og tað er, at eingin greining av systemábyrgdini fyriliggur. Hvørjar eru veitingarnar millum eindirnar, hvussu verða hesar mældar og gjørdar upp og hvat kosta hesar. Hvussu skal samskiptast og hvussu er ábyrgdarbýtið í øllum viðurskiptunum.

Uttan at kenna systemábyrgdina ber tí heldur ikki til at koma við einum boð uppá, hvat ein sundurskiljing viðførir av meirnýtslu av ymiskum tilfeingi sum viðførir hækkingar í elprísinum. Hetta er beinleiðis í andsøgn við eitt av aðalmálunum í elveitingarlógin, nevnliga at hava so lágar prísir sum møguligt.

Í dag eru øll viðurskiptir greið, SEV hevur systemábyrgdina sambært elveitingarlógina §11, 1. stk., sum sigur, at SEV hevur ábyrgd av, at veitingartrygdin og elgóðskan eru nøktandi.

Tá ið liberaliseringin bleiv gjørd í tí evropeiska elsektorinum miðskeiðis í 00'unum sambært direktiv 2003/54/EF, so bleiv júst givið undantak fyri sundurbýti millum net og framleiðslu fyri smærri skipanir.

Deildaruppbyti í SEV

Tað er serliga í sambandi við tey tvey vindútboðini, sum Elveitingareftirlitið hevur staðið fyri, at SEV hevur sæð, at klárheitin í okkara egna samskipti kundi verið betur og greiðari og kann hetta hava skapt ivamál hjá bæði hjá myndugleikunum og kappingarneytunum.

Eisini kunnu spurningar í dagliga rakstrinum stinga seg upp, har spurnartekin verða sett við, um SEV ger mismun millum egna framleiðslu og framleiðslu hjá øðrum framleiðara. Higartil hevur hetta ikki verið nakar trupulleiki, men SEV skal altíð vera skipað soleiðis, at ivin ikki fyrikemur og at gjøgnumskygni er í øllum handlingum.

Hetta eru sjónarmið, sum hava verið at hoyrt í orðaskiftinum um uppbyti.

Um spurningurin um skilnað av net og framleiðslu kann avgreiðast við t.d. einari umskipan av deildunum í SEV, so kundi tað skapt virði hjá pørtunum, at fólk settu seg saman at skifta orð um tað. Hjá SEV krevur slík umskipan góðkenning í nevndini.

6. Bygnaðurin á myndugleikaøkinum

Elveitingarøkið, sum landsstýrismaðurin í vinnumálum varðar av, verður fyrirsíð av Jarðfeingi.

Vinnumálaráðið hevur við delegatión lagt umsitingina av løgtingslóg nr. 59 frá 7. Juni 2007 um framleiðslu, flutning og veiting av ravmagni (elveitingarlógini), til Jarðfeingi. Fram til 1. juli 2011 lá umsitingin av elveitingarlógini undir Fjarskiftiseftirlitinum.

Eisini er umsitingin av kunngerð nr. 76 frá 5. okt. 1963 um loyvi givið interkommunala ravmagnsfelagnum S.E.V. til nýtslu av vatnkraftini v.m. lögð til Jarðfeingi.

Jarðfeingi er ráðgevandi mótvegis Vinnumálaráðnum í spurningum við tilknýti til elveitingarlógina. Jarðfeingi hevur sektorábyrgdina av orkupartinum á elveitingarøkinum, og harundir ábyrgdina av at útbyggja varandi orkukeldur so skjótt sum tilber og at skunda undir elektrifisering av upphitingini, serliga privatum sethúsum og almennum bygningum.

Virksemið á Orkudeildini hjá Jarðfeingi

Orkudeildin tekur sær av umsitingini á av elveitingarøkinum.

Á nýtslusíðuni:

- Mátingar, viðgerð av úrslitum:
Hitapumpur til jarðhita, sjóhita, luft/vatn og sólfangarar.
- Ráðgeving:
Jarðhita, sjóhita, hitapumpur, orkuverkætlanir.
- Kunning:
Kunningartilfar, vegleiðingar og úrslit, sum m.a. verður lagt á heimasíðu, samskifta við fjølmiðlar, halda fyrilestrar og ráðstevnur.

Á framleiðslusíðuni:

- Kanningar av framleiðslumøguleikum:
Serligur dentur verður lagdur á at menna varandi orkukeldur og at elektrifisera orkunýtsluna sum heild. Hetta arbeiði verður gjørt í samráð við SEV
Vindorka, vatnorka og vind/vatn pumpuskipanir.
Sjóvarfalsorka.
Kanning av móguleikum at framleiða el til útflutning gjøgnum sjókaðal.
Vindorka beinleiðis til upphiting.
- Arbeiði saman við Vinnumálaráðnum og SEV at ítøkiligera framtíðarætlanir innan elorkuøkið eins og bygnað og eigaraviðurskipti.

Umsitingin av elveitingarlógini:

Umsitingin av elveitingarlógini skal tryggja, at elveitingin í Føroyum verður lögð til rættis við fyrilíti fyri veitingartrygd, samfelagsbúskapi og umhvørvi, og stímbra nýtslu av varandi orkukeldum, tó við neyðugum atlit til veitingartrygdina.

Tað er harumframt eitt aðalendamál, at prísurin á ravmagni ikki verður hægri enn neyðugt, og at prísirnir framhaldandi skulu verða eins fyri brúkarar, uttan mun til hvar í Føroyum hesir búa.

Ítøkiligar ætlanir at økja um varandi orkukeldur:

- Framhaldandi útboð av vindorku.
- Kanna móguleikarnar fyri sjóvarfals-, vatnorkuútbyggingum og pump to storage skipanum í Suðuroy og Vestmanna og móguliga aðrastaðni í Føroyum eisini.

Fyri at tryggja, at elprísirnir ikki verða hægri enn neyðugt, samstundis sum tryggjað verður høg veitingartrygd, verða:

- áhaldandi lýsingar um fyrimunir og vansar við orkuframleiðslu úr vindi og vatni og hvørji øki í Føroyum, kunnu hugsast at vera best hóskandi til hesi endamál.
- Gera kanningar hvussu framtíðar iløgur í vatn- og vindorku koma at ávirka el-prísirnar.

Virksemi annars:

- Meta um árligu fíggarætlanirnar og roknskapirnar hjá el-framleiðarum og netveitarar (SEV)
- Lýsa leypandi útbyggingartørv í sambandi við el-framleiðslu í samráð við SEV.
- Tryggja dagfórda vitan innan øki – byggja upp samband við stovnar innan somu øki í grannalondunum.
- Viðlíkahald av heimasíðu.
- Onnur neyðug málsviðgerð.

Grundgevingarnar fyri skipanini av verandi bygnaði

Í sambandi við, at umsitingin av elveitingarlógini varð lögð aftur til Jarðfeingi 1. juli 2011, varð samanumtikið met, at positiva ávirkanin av at savna fakligu vitanina innan orkuøkið á sama stað - á Jarðfeingi – talaðu fyri, at neyðuga menningin á orkuøkinum varð betri tryggjað við tí.

Eisini varð víst á, at tað í viðmerkingunum til elveitingarlógina er ásett, at ætlanin er, at Jarðfeingi skal umsita lógina, og at Jarðfeingi, hóast førleikarnir eru á stovninum, ikki hevur nakran stórvegis leiklut ella ávirkan á elorkuøkinum.

Mett varð sostatt, at flytingin av økinum aftur til Jarðfeingi var við at styrkja fyrisitingina og fokuseringina á økið og at betri móguleiki var fyri at samskipa umsitingarlígu karmarnar fyri elveiting og betra um eftirlitið við virkseminum á økinum, eins og at náa málunum í orkupolitikkinum hjá landsstýrinum.

Møguligir trupulleikar við verandi bygnaði

Orkudeildin hevur, sum víst á omanfyri, partvís ráðgevandi uppgávur innan orkunýtslu, og ráðgevandi uppgávur móttvegis verandi og møguligum komandi framleiðarum innan elorkuøkið.

Hetta samstundis, sum Orkudeilin eisini skal røkja kappingareftirlit, taka støðu til broytingar í elprísunum, hava roknskaparligt eftirlit við SEV og øðrum elframleiðarum, veita loyvi til elframleiðslu, og standa fyri útboðum av loyvum til elframleiðslu v.m.

Hetta kann viðføra gegnistrupulleikar, í eini støðu har Orkudeildin t.d. á tí einu síðuni skal ráðgeva ávísam framleiðara, samstundis sum Orkudeildin eisini er loyvis- og eftirlitsmyndugleiki hjá sama framleiðara.

Tilmæli

Mælt verður til, at bygnaðurin á Orkudeildini verður eftirmettur, við atliti til, hvussu man á frægasta hátt byrgir fyri møguligum óhepnum samanrenningum, sum kunnu verða av, at tað í umsitingini av elorkuøkinum bæði eru útførandi uppgávur og eftirlitisuppgávur.

JARÐFEINGI

Brekkutún 1
Postsmoga 3059
FO-110 Tórshavn
Tel: +298 357000
Fax: +298 357001
jardfeingi@jardfeingi.fo

jardfeingi.fo

Landavegur 92
Postsmoga 319
FO-110 Tórshavn
Tel: +298 346800
sev@sev.fo

sev.fo
